

363.179 109 959 775
ĐC
TR 527 TH

HO TỈNH ỦY ĐỒNG NAI
TƯỞNG CÔNG TÁC TUYÊN GIÁO

TRUYỀN THÔNG VÀ NÂNG CAO NHẬN THỨC CỘNG ĐỒNG VỀ **CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN** Ở ĐỒNG NAI

NHÀ XUẤT BẢN ĐỒNG NAI

363.179 109 959 775
R 527 TH

BAN TUYỂN GIÁO TỈNH ỦY ĐỒNG NAI
TRUNG TÂM THÔNG TIN CÔNG TÁC TUYỂN GIÁO

**TRUYỀN THÔNG VÀ NÂNG CAO
NHẬN THỨC CỘNG ĐỒNG VỀ CHẤT ĐỘC
DA CAM/DIOXIN Ở ĐỒNG NAI**

THƯ VIỆN TỈNH ĐỒNG NAI
SÁCH TẶNG

2020/BC/VV 001661

NHÀ XUẤT BẢN ĐỒNG NAI

Λ 63050

CHỈ ĐẠO THỰC HIỆN

TS. Huỳnh Văn Tới

TS. Đặng Mạnh Trung

BAN BIÊN SOẠN

1. TS. Phạm An Ninh
2. ThS. Phan Sĩ Anh
3. TS. Nguyễn Thị Hiền Oanh
4. Nguyễn Đăng Hoài
5. Nguyễn Việt Sơn
6. Nguyễn Minh Thanh
7. Trần Nguyễn Thảo Ly
8. Phạm Hoàng Phương
9. Nguyễn Hữu Thọ
10. Đoàn Trung Kiên
11. Đinh Kim Tuấn
12. Nguyễn Thành Công
13. Huỳnh Tấn Bửu
14. Lê Huy Nhuận
15. Phạm Hoài Phương
16. Lê Thị Cát Hoa
17. Vũ Trung Kiên
18. Lê Thị Tuyết

MỤC LỤC

Bảng các chữ viết tắt

Lời mở đầu

TIẾNG GỌI CỦA LƯƠNG TRI

KỈ NIỆM 50 NĂM DA CAM/DIOXIN

VIỆT NAM (10/8/1961 - 10/8/2011) 21

Phần thứ nhất 37

THẨM HỌA DA CAM/DIOXIN NỖI ĐAU KHÔNG CỦA RIÊNG AI

I. CHIẾN TRANH HÓA HỌC Ở VIỆT NAM 37

II. CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN 40

2.1. Chất độc da cam/dioxin -

Chất độc nhất trong các chất độc 40

2.2. Mục đích sử dụng dioxin của quân đội Mỹ 43

III. HẬU QUẢ CỦA CHIẾN TRANH
HÓA HỌC TẠI VIỆT NAM 50

3.1. Đối với môi trường 50

3.2. Đối với con người 53

IV. DƯ LUẬN THỂ GIỚI VỀ CUỘC CHIẾN TRANH HÓA HỌC TẠI VIỆT NAM	69
4.1. Dư luận quốc tế trước cuộc chiến tranh hóa học ở Việt Nam	69
4.2. Đấu tranh vì công lý của nhân dân Việt Nam	74

Phần thứ hai:	87
----------------------	-----------

NHẬN THỨC CỘNG ĐỒNG VỀ HẬU QUẢ CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở TỈNH ĐỒNG NAI

I. THỰC TRẠNG Ô NHIỄM CHẤT ĐỘC DA CAM/ DIOXIN Ở TỈNH ĐỒNG NAI	87
1.1. Đặc điểm tình hình	87
1.2. Kết quả điều tra chất độc da cam/dioxin ở sân bay Biên Hòa - TP. Biên Hòa - Đồng Nai	94
II. SỐ LƯỢNG VÀ HOÀN CẢNH NHỮNG NẠN NHÂN NHIỄM CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở TỈNH ĐỒNG NAI	99
2.1. Bảng tổng hợp kết quả điều tra	99
2.2. Hoàn cảnh một số nạn nhân và gia đình nạn nhân bị nhiễm chất độc da cam/dioxin tại các huyện, thị xã, thành phố trên địa bàn tỉnh Đồng Nai	101

III. KHẮC PHỤC HẬU QUẢ DA CAM/DIOXIN TẠI ĐỒNG NAI	113
3.1. Những hoạt động của Ban Chỉ đạo 33 và Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam và Đồng Nai	113
3.2. Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam và tỉnh Đồng Nai	141
IV. NHỮNG HOẠT ĐỘNG ỨNG XỬ VĂN HÓA VỚI NẠN NHÂN CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở TỈNH ĐỒNG NAI	151
4.1. Về tẩy độc, khắc phục ô nhiễm môi trường, nhất là ở các điểm bị ô nhiễm nặng	151
4.2. Về phục hồi các vùng đất bị suy thoái, phục hồi rừng, các hệ sinh thái vốn có, các loài động vật hoang dã	152
4.3. Những hoạt động thiết thực ở các huyện, thị xã, thành phố giúp đỡ những nạn nhân và gia đình bị nhiễm chất độc da cam/dioxin trên địa bàn tỉnh Đồng Nai	155
V. KINH NGHIỆM GIẢI QUYẾT HẬU QUẢ CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở VIỆT NAM VÀ Ở TỈNH ĐỒNG NAI	165
5.1. Kinh nghiệm ở một số tỉnh, thành ở Việt Nam	165
5.2. Kinh nghiệm của Đồng Nai	180

**QUAN ĐIỂM CHỈ ĐẠO, NHIỆM VỤ GIẢI PHÁP
NÂNG CAO THỨC CỘNG ĐỒNG, KHẮC PHỤC
HẬU QUẢ CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN
Ở TỈNH ĐỒNG NAI**

I. QUAN ĐIỂM CHỈ ĐẠO CỦA ĐẢNG VÀ NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	183
1.1. Quan điểm của Đảng	183
1.2. Quan điểm của Chính phủ Việt Nam	185
1.3. Quan điểm của Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam	186
1.4. Quan điểm của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam	187
II. NHỮNG VĂN BẢN PHÁP LUẬT CỦA TRUNG ƯƠNG VÀ CỦA TỈNH ĐỒNG NAI VỀ CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN	189
2.1. Văn bản pháp luật của Trung ương	190
2.2. Các văn bản của tỉnh Đồng Nai về chất độc da cam/dioxin	196
III. MỘT SỐ KHUYẾN CÁO VỀ CON ĐƯỜNG NHIỄM CHẤT ĐỘC DA CAM/ DIOXIN	198
3.1. Người dân cần nâng cao nhận thức, ý thức để phòng tránh	198

3.2. Các biện pháp dự phòng quan trọng	213
IV. MỘT SỐ GIẢI PHÁP CƠ BẢN ĐỂ KHẮC PHỤC HẬU QUẢ CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở TỈNH ĐỒNG NAI	214
4.1. Nhóm giải pháp về truyền thông, giáo dục nâng cao nhận thức của cộng đồng	214
4.2. Nhóm giải pháp về trợ giúp nạn nhân chất độc da cam/dioxin	224
4.3. Nhóm giải pháp về sự chia sẻ, cộng đồng trách nhiệm của các tổ chức, cá nhân trong và nước ngoài trong việc hỗ trợ nạn nhân chất độc da cam/dioxin	228
4.4. Nhóm giải pháp về phát động các phong trào hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin	229
4.5. Nhóm giải pháp về nghiên cứu khoa học công bố các công trình, kết quả nghiên cứu phục vụ cho đấu tranh vì công lí	231
4.6. Giải pháp về tuyên truyền ngoại giao, hợp tác quốc tế và đấu tranh vì công lí	233
V. MỘT SỐ VẤN ĐỀ ĐỊNH HƯỚNG TUYÊN TRUYỀN	236
VI. KẾT LUẬN, ĐỀ XUẤT VÀ KIẾN NGHỊ	245
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

BẢNG CÁC CHỮ VIẾT TẮT

AIT:	Học viện Công nghệ châu Á
ANCO:	Công ty Cổ phần Dinh dưỡng nông nghiệp quốc tế
AODG:	Nhóm đối thoại Việt - Mỹ về vấn đề chất độc da cam/dioxin
BCĐ:	Ban Chỉ đạo
IADL:	Hội Luật gia Dân chủ thế giới
IQ:	Chỉ số thông minh, tiếng Anh: intelligence quotient
Ng:	Tiếng Anh: Nanogram (ng - phần tỉ gram)
ODA:	Dự án sử dụng vốn không hoàn lại
PGS:	Phó giáo sư
PPt:	Tiếng Anh: Picogram (ppt - phần ngàn tỉ gram)
TCDD:	Hóa chất: 2,3,7,8 - tetrachlorodibenzo - p - dioxin

TEQ:	Hệ số độc hại tương đương, tiếng Anh: toxic equivalency
TS:	Tiến sĩ
THCS:	Trung học cơ sở
TTX:	Thông tấn xã
UBMT:	Ủy ban mặt trận
UBND:	Ủy ban nhân dân
USAID:	Cơ quan Phát triển quốc tế Hoa Kỳ
USD:	Tiếng Anh: United States Dollar, “dollar Hoa Kỳ”, viết tắt Dollar Mĩ
UNICEF:	Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc
VAVA:	Tiếng Anh: Vietnam Association of Victims of Agent Orange/Dioxin (<i>Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam (VAVA)</i>)

Lời mở đầu

Trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, quân đội Mỹ không chỉ dùng các loại vũ khí tối tân mà còn dùng cả vũ khí hóa học để hủy hoại môi trường sống và sức khỏe của con người, gây nên những thảm họa hết sức nặng nề.

Chiến tranh đã đi qua hơn một phần ba thế kỷ, nhưng hậu quả và di chứng do chất độc da cam/dioxin thì vẫn còn nặng nề, để lại nỗi đau dai dẳng cho nhiều thế hệ “những người đã đi qua chiến tranh”, những cựu chiến binh khi xưa đã từng sống và chiến đấu ngay tại vùng rải chất da cam/dioxin.

Hòa bình họ trở về, mang theo mầm họa kinh hoàng, những mầm mống ác nghiệt từ những năm tháng chiến đấu oanh liệt khi xưa nay hiện lên trên từng cái nhìn ngơ ngẩn, những hình ảnh quái thai, dị tật ở con, ở cháu mình. Với họ, dường như nỗi đau chiến tranh không bao giờ chấm dứt, ...

Thảm họa da cam ở Việt Nam đã 50 năm, nó đã, đang và còn để lại hậu quả nghiêm trọng đối với các nạn nhân và môi trường sinh thái. Chúng ta cần đánh giá một cách toàn diện, sâu sắc hơn về tính chất nguy hiểm, mức độ thiệt hại bởi cuộc chiến tranh hóa học do quân

đội Mĩ gây ra đối với môi trường sống và sức khỏe con người Việt Nam. Trong hàng chục năm qua, Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam cũng như bạn bè khắp năm châu đã có nhiều nỗ lực hỗ trợ, làm dịu đi phần nào nỗi đau, giảm bớt những khó khăn trong cuộc sống của các nạn nhân chất độc khủng khiếp này.

Chiến tranh đã lùi xa nhưng thảm họa da cam vẫn còn đó, nó là nguyên nhân gây nên biết bao thảm cảnh cho người dân Việt Nam. Sự thật phải lên tiếng; tội ác phải bị vạch trần; công lí phải được tôn trọng. Đó là tiếng gọi của cuộc sống, của lương tri, của lẽ phải.

Việc giải quyết hậu quả chất độc hóa học do Mĩ tiến hành trong chiến tranh ở Việt Nam và công tác chăm sóc, giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam/dioxin là vấn đề vừa lâu dài, vừa quan trọng và cấp bách hiện nay. Vì vậy, các cấp ủy Đảng, chính quyền, các ngành, đoàn thể chính trị - xã hội cần tập trung lãnh đạo, chỉ đạo, cùng chia sẻ cộng đồng và có những biện pháp tiến hành cụ thể, thiết thực khắc phục hậu quả chất độc da cam/dioxin do đế quốc Mĩ gây ra ở Việt Nam.

Khắc phục thảm họa do cuộc chiến tranh này gây ra cần có trách nhiệm, lương tâm của toàn xã hội và cộng đồng quốc tế. Nhận thức sâu sắc thảm họa của chất độc da cam/dioxin đối với môi trường sống và sức khỏe con người; đã từ lâu Đảng và Nhà nước ta luôn thường xuyên quan tâm đến vấn đề chất độc da cam/dioxin và

đã ban hành nhiều văn bản để từng bước giải quyết hậu quả của nó; đồng thời cũng có nhiều chế độ chính sách đối với những người bị phơi nhiễm chất độc da cam/dioxin.

Với mục đích thông tin, tuyên truyền một cách đầy đủ hơn trong cán bộ, đảng viên và trong các tầng lớp nhân dân về chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam nói chung và Đồng Nai nói riêng, qua đó nâng cao nhận thức trong cộng đồng, cũng như khơi dậy lòng trắc ẩn, lương tri của mọi người nhằm hỗ trợ, giúp đỡ và làm dịu bớt sự thống khổ của nạn nhân chất độc da cam, cùng chung tay xoa dịu nỗi đau da cam/dioxin, ủng hộ cuộc đấu tranh của nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam đòi công lý, đòi phía Mỹ phải có trách nhiệm trước những thiệt hại họ đã gây ra trên đất nước ta.

BAN BIÊN SOẠN

1 Thuật ngữ chỉ sự tiếp xúc với nguồn chất độc da cam/dioxin

TIẾNG GỌI CỦA LƯƠNG TRI

“Cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, chà đạp lên các quyền dân tộc cơ bản của nhân dân Việt Nam, đến nay vẫn kéo dài ở miền Nam Việt Nam. Mĩ vẫn đẩy mạnh các cuộc hành quân càn quét, tăng cường các cuộc đánh phá bằng máy bay B52 và chất độc hóa học, gây thêm nhiều tội ác đối với nhân dân Việt Nam”.

Chủ tịch **HỒ CHÍ MINH**

Thư gửi Tổng thống Mĩ R. Nixon ngày 25/8/1969

“Các nạn nhân Việt Nam tiến hành vụ kiện không chỉ vì cuộc sống của riêng mình mà còn vì quyền lợi chính đáng của nạn nhân ở nhiều nước khác, kể cả ở Mĩ. Chúng ta phải phát động phong trào quốc tế rộng lớn ủng hộ sự kiện của nạn nhân da cam và đấu tranh để đi đến một quyết định quốc tế cấm hoàn toàn việc sử dụng chất độc da cam/dioxin trong mọi cuộc xung đột vũ trang từ nay về sau”.

Đại tướng **VÕ NGUYỄN GIÁP**

Thư gửi Hội nghị quốc tế về hậu quả chất độc da cam/dioxin tại Việt Nam ngày 11/03/2005 tại Pháp

“Nỗi đau của nạn nhân chất độc da cam/dioxin là nỗi đau chung của nhân dân Việt Nam và cũng là nỗi đau của nhân loại tiến bộ trên thế giới”.

Nguyên Chủ tịch Nước **NGUYỄN MINH TRIẾT**
Thư gửi cho nạn nhân chất độc da cam/dioxin
Việt Nam ngày 03/8/2006

“Cùng nhau chia sẻ khó khăn với các nạn nhân chất độc da cam/dioxin, chúng ta có quyền tự hào vì trước sự tàn khốc của chiến tranh, của hóa chất độc hại, bản lĩnh của trí tuệ Việt Nam vẫn ngời sáng, đã có nhiều nạn nhân chất độc da cam/dioxin vượt lên số phận, bệnh tật, hòa nhập với cộng đồng và tích cực tham gia đóng góp xây dựng quê hương, đất nước với nhiều thành tích xuất sắc...”.

Phó Chủ tịch Nước **NGUYỄN THỊ DOAN**
Cuộc giao lưu “Công lý và trái tim”
lần thứ 3 ngày 11/8/2007

“Những việc làm của Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam đã thực sự góp phần xoa dịu nỗi đau da cam của các nạn nhân; đồng thời có sức lay động lòng người để thế giới thức tỉnh, nói lên tiếng nói của lương tri, đòi những người gây ra tội ác phải có trách nhiệm pháp lý, đạo lý đối với những nạn nhân”.

Phó Thủ tướng NGUYỄN THIỆT NHÂN

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ II Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam ngày 03/12/2008.

“Hãy đến với các nạn nhân chất độc da cam/dioxin, đến với những người nghèo nhất trong những người nghèo, những người đau khổ nhất trong những người đau khổ... Đến với nạn nhân chất độc da cam/dioxin là đến với nỗi đau khổ tột cùng của con người, nhưng cũng chính ở đây tính bản thiện của mỗi con người Việt Nam “thương người như thể thương thân” được thể hiện rõ nhất; cũng chính ở đây lòng nhân ái, tình đồng loại của mỗi con người có lương tâm và trách nhiệm trên thế giới này được tôn vinh”.

Thượng tướng ĐẶNG VŨ HIỆP, Chủ tịch Hội VAVA
Cuộc mit-ting ủng hộ nạn nhân chất độc da cam/
dioxin Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh
ngày 25/7/2004

2020/0C/VV

001661

“Tất cả cựu chiến binh Hàn Quốc từng tham chiến tại Việt Nam đều ủng hộ và hỗ trợ cho vụ kiện của nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam. Vụ kiện phải thắng, phải thắng để ghi vào lịch sử một hành động tội ác tột cùng của Mỹ đối với toàn nhân loại qua việc sử dụng chất độc da cam/dioxin”.

Luật sư CHA GYU GEUN,
thành viên Hội Luật sư vì xã hội dân chủ,
Ủy viên Ban Chấp hành Ủy ban Sự thật
về chiến tranh Việt Nam của Hàn Quốc

“Những cái chết của họ (nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam) phải có công lý, những nạn nhân còn sống phải được đền bù và tất cả chúng ta phải làm việc để kết thúc sự điên cuồng của chiến tranh”.

DANIEL J.SHEA, thành viên Hội
Cựu chiến binh vì hòa bình Hoa Kỳ

“Đạt được công lý không phải là công việc dễ dàng, nhưng chúng tôi tin rằng điều đó sẽ đến”.

MERLE RATNER,

Chủ tịch Tổ chức Cứu trợ và Trách nhiệm Hoa Kỳ

“Trong những lần trở lại Việt Nam, tôi đã trực tiếp gặp nhiều nạn nhân chất độc da cam/dioxin. Hàng ngàn đứa trẻ sinh ra đã không được làm người. Chúng đã phải sống với một cơ thể và với một trí óc tật nguyền. Chẳng lẽ nền hòa bình mà con người bằng những vũ khí man rợ nhất lại mang đến cuộc sống cho những người vô tội lại là một nền hòa bình như thế. Một nền hòa bình của bất hạnh, đau đớn... Sự thật là hình ảnh một nước Mỹ như chúng ta thường nói tới trong mấy thập kỷ qua đang bị đánh cắp từng phần. Sự lên tiếng của tôi ủng hộ nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam không phải tôi đứng về quyền lợi của một dân tộc khác để chống lại quyền lợi của nước Mỹ. Mà chính tôi đã và đang cùng nhân dân Mỹ bảo vệ hình ảnh và quyền lợi của nước Mỹ trước con mắt của loài người trên thế giới hiện nay”.

KEVIN BOWEN,

Cựu chiến binh Mỹ, Giáo sư văn học, Nhà thơ,

Giám đốc Trung tâm William Joiner,

Đại học Massachusetts - Hoa Kỳ.

“Năm 2011 sẽ tròn 50 năm ngày quân đội Mỹ bắt đầu rải chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam, đó là ngày 10/8/1961. Đó sẽ là ngày hàng triệu người Việt Nam và bạn bè nhiều nước trên thế giới nhớ đến như một ngày ô nhục, một ngày đáng hổ thẹn của Mỹ”.

LENALDIS,

Chủ tịch Hội Hữu nghị Anh - Việt

KỶ NIỆM 50 NĂM DA CAM/DIOXIN VIỆT NAM

(10/8/1961 - 10/8/2011)

1. Phát biểu của đồng chí Trương Tấn Sang - Ủy viên Bộ Chính trị, Thường trực Ban Bí thư Trung ương Đảng (nay là Chủ tịch nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam)

Ngày 10/6/2011, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã phát động Phong trào “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam ở Việt Nam”, cao điểm là 50 ngày từ ngày 20/6/2011 đến ngày 10/8/2011. Tại Lễ phát động, các đồng chí lãnh đạo Đảng, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam đã đọc các bài diễn văn quan trọng.

Tôi rất vui mừng và xúc động tới dự Lễ phát động phong trào cả nước “HÀNH ĐỘNG VÌ NẠN NHÂN CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở VIỆT NAM” do Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức hôm nay. Đây là một nghĩa cử cao đẹp, thể hiện tấm lòng tương thân tương ái, “dền ơn đáp nghĩa”, “thương người như thể thương thân” của dân tộc đối với các đồng chí, đồng bào thân thiết của chúng ta đã và đang phải chịu nhiều đau khổ do tác hại của chất độc da cam/dioxin.

Quân đội Mỹ đã tiến hành trên đất nước ta cuộc chiến tranh hóa học có quy mô lớn nhất, kéo dài ngày nhất, gây ra hậu quả nghiêm trọng nhất trong lịch sử loài người. Không chỉ môi trường và hệ sinh thái của nước ta bị hủy hoại nghiêm trọng, mà hàng triệu đồng chí, đồng bào chúng ta đã trở thành nạn nhân của thứ chất độc quái ác, nhiều người đã chết, nhiều người đang sống trong bệnh tật hiểm nghèo và di nhiễm tới cả thế hệ con, cháu. Nỗi đau này không thể kể xiết.

Đảng và Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương, chính sách giúp anh chị em và các cháu nạn nhân vượt đi nhiều khó khăn trong cuộc sống. Bạn bè tiến bộ trên thế giới cũng chung tay cùng chúng ta giúp đỡ, ủng hộ các nạn nhân. Nhưng có thể nói, nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam vẫn còn sống rất chật vật vì bệnh tật hiểm nghèo, vì sinh kế khó khăn, vì nỗi đau nhiều gia tộc có nguy cơ bị hủy diệt.

Chính vì vậy, phong trào cả nước “HÀNH ĐỘNG VÌ NẠN NHÂN CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở VIỆT NAM” do Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát động là sự giúp đỡ, động viên thiết thực để tiếp sức cho các nạn nhân có thêm điều kiện vật chất và tinh thần vượt lên khó khăn, hòa nhập cộng đồng, xây dựng cuộc sống ngày càng tốt hơn.

Thảm họa da cam/dioxin ở Việt Nam tính đến nay đã tròn 50 năm. Trong dịp này, chúng ta cần đánh giá

một cách toàn diện, sâu sắc hơn về tính chất nguy hiểm, mức độ thiệt hại bởi cuộc chiến tranh hóa học do quân đội Mỹ gây ra đối với môi trường sống và sức khỏe con người Việt Nam.

Đây cũng là dịp để chúng ta tuyên truyền, vận động các tầng lớp nhân dân, các tổ chức, cá nhân trong nước và nước ngoài tiếp tục ủng hộ, giúp đỡ các nạn nhân chất độc da cam/dioxin cả về vật chất và tinh thần, ủng hộ cuộc đấu tranh của nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam đòi công lý, đòi phía Mỹ phải có trách nhiệm trước những thiệt hại họ đã gây ra trên đất nước ta.

Phong trào “HÀNH ĐỘNG VÌ NẠN NHÂN CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở VIỆT NAM” là thể hiện tình cảm, đạo lý đối với những đồng chí chúng ta đã hy sinh vì sự nghiệp cách mạng, đối với những đồng bào chúng ta đã chịu nhiều thiệt thòi, đau khổ.

Tôi mong các cấp ủy, chính quyền, các tổ chức xã hội, các tầng lớp nhân dân hãy tích cực hưởng ứng phong trào, có nhiều việc làm thiết thực, nhiều sáng kiến vận động, nhiều phương thức chăm sóc, giúp đỡ nạn nhân, quản lý và phân phối tốt mọi nguồn lực, chú ý việc tổng kết hàng năm, biểu dương các gương người tốt, việc tốt... để phong trào thực sự có hiệu quả, đem lại niềm vui sống cho các nạn nhân và gia đình nạn nhân.

Tôi cũng mong anh em, bạn bè trên thế giới hãy cùng nhân dân Việt Nam chung tay “Xoa dịu nỗi đau

da cam”, đồng hành với các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam trong cuộc đấu tranh đòi công lý. Sự giúp đỡ, ủng hộ của các bạn không chỉ vì cuộc sống của nạn nhân da cam/dioxin Việt Nam mà còn vì nạn nhân ở nhiều nước khác, vì một nền hòa bình, công lý trên thế giới.

2. Phát biểu của đồng chí Huỳnh Đám - Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam

Thay mặt lãnh đạo Đảng và Nhà nước, tôi xin chân thành gửi lời thăm hỏi, động viên tới các đồng chí cựu chiến binh và gia đình các nạn nhân; xin cảm ơn lãnh đạo Mặt trận Tổ quốc, các bộ, ban, ngành đoàn thể Trung ương và địa phương; cảm ơn đồng bào, chiến sĩ, kiều bào ta ở nước ngoài và bạn bè quốc tế đã dành cho nạn nhân da cam/dioxin Việt Nam sự quan tâm, ủng hộ, giúp đỡ quý báu cả về vật chất và tinh thần, đã sẻ chia với nỗi đau nửa thế kỷ của hàng triệu nạn nhân và gia đình nạn nhân chất độc da cam/dioxin.

Hòa trong khí thế của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta đang ra sức thi đua thực hiện Nghị quyết Đại hội XI của Đảng; chào mừng thành công cuộc bầu cử đại biểu Quốc hội khóa XIII và đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp nhiệm kỳ 2011 - 2016; đồng thời, vừa long trọng tổ chức kỷ niệm 100 năm ngày Bác Hồ vị Cha già kính yêu của dân tộc ta ra đi tìm đường cứu nước; hôm nay, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ

chức Lễ phát động Phong trào “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam”.

Thay mặt Ban Thường trực Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tôi xin nhiệt liệt chào mừng các đồng chí lãnh đạo, nguyên lãnh đạo Đảng, Nhà nước và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam; các đồng chí đại diện lãnh đạo các cơ quan Trung ương, các tổ chức thành viên của Mặt trận, các cơ quan thông tấn báo chí cùng toàn thể quý vị đại biểu đã về dự buổi lễ phát động đầy ý nghĩa này.

Trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, quân đội Mỹ không chỉ dùng các loại vũ khí tối tân mà còn dùng cả vũ khí hóa học để hủy hoại môi trường sống và sức khỏe con người, gây nên thảm họa da cam hết sức nặng nề.

Cách đây 50 năm, ngày 10/8/1961, quân đội Mỹ tiến hành rải chất độc hóa học xuống miền Nam Việt Nam dọc theo quốc lộ 14 từ Kon Tum lên Đắc Tô và trong suốt 10 năm từ 1961 đến 1971, quân đội Mỹ đã rải hơn 80 triệu lít chất độc hóa học xuống gần 26 ngàn thôn bản ở nhiều vùng của miền Nam Việt Nam, phần lớn là chất da cam trong đó có khoảng 366 kg dioxin.

Đây là loại hóa chất độc hại nhất mà loài người đã tìm ra cho đến nay; tác động rất phức tạp, gây ra hậu quả nghiêm trọng đối với sức khỏe của người dân Việt Nam và môi trường tự nhiên; gần 5 triệu người bị phơi

nhhiễm chất độc hóa học, có khoảng 3 triệu người là nạn nhân, nhiều nạn nhân là trẻ em thế hệ thứ hai, thứ ba; hàng vạn nạn nhân đã chết vì bị ung thư và các bệnh nan y. Những nạn nhân còn sống đang phải chịu bệnh tật triền miên, có nhiều nạn nhân sinh ra con, cháu dị dạng, dị tật và bệnh nặng, cuộc sống cực kỳ khó khăn, thương tâm.

Trong những năm qua Đảng, Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương, chính sách nhằm chăm sóc, giúp đỡ các nạn nhân, gia đình các nạn nhân và quyết định lấy ngày 10 tháng 8 hàng năm 1961 (ngày đầu tiên quân đội Mỹ rải hóa chất độc xuống miền Nam Việt Nam) là “Ngày vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam”.

Cảm thông sâu sắc với các nạn nhân và gia đình các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên của Mặt trận, nhất là Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam đã có nhiều hoạt động thiết thực, tăng cường vận động các tầng lớp nhân dân ở trong và ngoài nước, phát huy truyền thống đoàn kết, uống nước nhớ nguồn, tương thân tương ái, góp phần chăm lo, giúp đỡ các nạn nhân và gia đình các nạn nhân.

Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã nhiều lần ra tuyên bố bày tỏ sự cảm thông sâu sắc, chia sẻ với những thiệt thòi và đau thương mất mát to lớn của các nạn nhân chất độc da cam/dioxin

ở Việt Nam, kêu gọi các tầng lớp nhân dân ủng hộ giúp đỡ nạn nhân; đồng thời, ủng hộ các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam trong vụ kiện đối với các công ty sản xuất chất độc hóa học cung cấp cho quân đội Mỹ sử dụng trong cuộc chiến tranh xâm lược ở Việt Nam và kêu gọi cộng đồng quốc tế ủng hộ, tham gia cuộc đấu tranh đòi công lý, chính nghĩa cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam.

Ngày 06/01/2011, Ban Bí thư Trung ương Đảng ra Thông báo về việc kỷ niệm 50 năm thảm họa da cam/dioxin ở Việt Nam. Đây là dịp để chúng ta “đánh giá một cách toàn diện, sâu sắc hơn về tính chất nguy hiểm, mức độ thiệt hại bởi cuộc chiến tranh hóa học do quân đội Mỹ gây ra đối với môi trường sống và sức khỏe con người; là dịp để tuyên truyền vận động các tầng lớp nhân dân, các tổ chức, cá nhân trong nước và nước ngoài tiếp tục ủng hộ, giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam cả vật chất và tinh thần, ủng hộ cuộc đấu tranh đòi công lý của nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam”.

Thực hiện sự chỉ đạo của Ban Bí thư, thiết thực kỷ niệm 50 năm thảm họa da cam ở Việt Nam, chia sẻ nỗi đau của các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam, hôm nay Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức Lễ phát động Phong trào “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam” và 50 ngày cao điểm hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin từ 20/6 đến 10/8/2011.

Tại buổi lễ phát động đầy ý nghĩa này, thay mặt Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tôi kêu gọi các cấp, các ngành, cùng toàn thể đồng bào và chiến sỹ cả nước, đồng bào ta ở nước ngoài tiếp tục phát huy truyền thống đoàn kết, uống nước nhớ nguồn, tương thân tương ái để “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam ở Việt Nam”, tiếp tục ủng hộ giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam cả về vật chất và tinh thần bằng các hành động cụ thể, thiết thực:

1 - Luôn sát cánh cùng với nạn nhân chất độc da cam/dioxin trong cuộc đấu tranh đòi công lý cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam.

2 - Tiếp tục trợ giúp các phương tiện sinh sống cho những người dân ở vùng bị chất độc hóa học tàn phá; chăm sóc sức khỏe, ủng hộ xe lăn và làm nhà ở cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin; tích cực tham gia ủng hộ các nạn nhân thông qua Quỹ Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam; quan tâm giúp đỡ ủng hộ các Trung tâm nuôi dưỡng chăm sóc nạn nhân chất độc da cam/dioxin; thường xuyên thăm hỏi, động viên các nạn nhân và gia đình có người bị nhiễm chất độc da cam/dioxin,... góp phần giúp các nạn nhân và gia đình các nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam vơi bớt nỗi đau, giảm bớt khó khăn trong cuộc sống....

3 - Nhân dịp này, một lần nữa, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trân trọng cảm ơn và tiếp

tục kêu gọi chính phủ các nước, các tổ chức quốc tế, các tổ chức phi chính phủ, các nhà khoa học, các luật gia có uy tín và nhân dân thế giới đoàn kết thành mặt trận rộng rãi bảo vệ hòa bình và lên án mạnh mẽ chiến tranh hóa học của quân đội Mỹ tiến hành tại Việt Nam; tiếp tục ủng hộ, giúp đỡ các nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam và ủng hộ mạnh mẽ cuộc đấu tranh đòi công lý của Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam và các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam.

Khắc phục hậu quả chất độc da cam/dioxin, chăm sóc giúp đỡ đồng viên nạn nhân chất độc da cam/dioxin là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị, của toàn xã hội, của các cấp, các ngành, các tổ chức và mọi người dân.

Phát huy những kết quả đã đạt được; với truyền thống, đạo lý tốt đẹp của dân tộc ta, với sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, các cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương; sự nỗ lực tuyên truyền, vận động của Mặt trận Tổ quốc các cấp và các tổ chức thành viên của Mặt trận, nhất là Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam, cùng với sự ủng hộ giúp đỡ của bạn bè quốc tế, chúng ta tin tưởng Phong trào “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam”, đặc biệt 50 ngày cao điểm hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam từ 20/6 đến 10/8/2011 sẽ đạt được những kết quả thiết thực, góp phần chăm sóc, giúp đỡ các nạn nhân và gia đình các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam cả về vật chất và tinh thần.

Với tinh thần và ý nghĩa đó, tất cả chúng ta hãy “Hành động vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam”.

3. Phát biểu của đồng chí Thượng tướng Nguyễn Văn Rinh - Chủ tịch Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam

Ngày 10 - 8 - 1961, chiếc máy bay trực thăng H - 34 của Không lực Hoa Kỳ thực hiện chuyến bay rải chất diệt cỏ đầu tiên dọc theo quốc lộ 14 từ Kom Tum lên Đắk Tô mở đầu cho chiến dịch rải chất khai quang, được đặt dưới mật danh “Ranch Hand”. Từ năm 1965, quy mô cuộc chiến tranh hóa học mở rộng, quân đội Mỹ còn dùng cả loại máy bay vận tải không lồ C123 có khoang chứa tới hơn 4,5 tấn hóa chất rải sâu vào căn cứ địa, hậu phương của ta.

Trong mười năm, từ 1961 đến 1971, quân đội Mỹ đã rải hơn 80 triệu lít chất độc hóa học, trong đó 61% là chất da cam có chứa 366 kg dioxin xuống gần 1 phần 4 tổng diện tích miền Nam Việt Nam bao gồm hầu hết các hệ sinh thái từ vùng đồi núi cao đến vùng thấp ven biển.

Dioxin là chất độc nhất trong các chất độc mà con người biết đến. Nhiều nhà khoa học cho rằng, chỉ cần 85 gram dioxin hòa vào hệ thống cấp nước có thể giết chết một thành phố 8 triệu dân.

Chất độc da cam/dioxin đã làm cho 4,8 triệu người

Việt Nam bị phơi nhiễm, trong đó có 3 triệu người là nạn nhân, nhiều nạn nhân là trẻ em thế hệ thứ 2, thứ 3. Hầu hết những người bị nhiễm chất độc da cam/dioxin là cán bộ kháng chiến, bộ đội, thanh niên xung phong, dân công hỏa tuyến và nhân dân sống trong vùng bị rải chất độc, một số là những người từng phục vụ chính quyền Sài Gòn cũ.

Dù lai lịch khác nhau, nhưng họ đều bị nhiễm chất độc da cam/dioxin do quân đội Mỹ sử dụng. Các nạn nhân đã mang trong mình nhiều căn bệnh quái ác, di truyền sang đời con, cháu. Họ đã và đang chết dần chết mòn, đau đớn cả về thể xác và tinh thần. Trong số họ có rất nhiều cảnh ngộ bi đát, tuyệt vọng vì bệnh tật giày vò, cô đơn, không nơi nương tựa. Những gia đình có nhiều nạn nhân càng rơi vào cảnh khó khăn, kiệt quệ,... .

Không thể kể hết những hoàn cảnh thương tâm. Có gia đình 5 cha con đều là nạn nhân. Gia đình 3 thế hệ nối tiếp nhau đều có nạn nhân. Một cặp vợ chồng nhiều lần sinh đẻ mà lần nào cũng là những đứa trẻ dị dạng, không nuôi được. Gia đình ông bà Đỗ Đức Địu - Phạm Thị Nức ở thôn Hà Thiệp, xã Võ Ninh, huyện Quảng Ninh, tỉnh Quảng Bình, sinh 15 người con đều là nạn nhân da cam/dioxin, hiện chỉ có 3 con còn sống.

Với trách nhiệm của mình, từ lâu Đảng và Nhà nước ta đã quan tâm sâu sắc đến vấn đề chất độc da cam/dioxin.

Cùng với việc ban hành các chủ trương, chính sách, Nhà nước đã dành những khoản chi phí lớn hàng năm để trợ cấp, chăm sóc sức khỏe nạn nhân, triển khai các dự án tẩy độc, phục hồi môi trường sinh thái. Chỉ tính từ năm 2000 đến nay, Nhà nước đã chi hàng trăm tỷ đồng cho các đề tài nghiên cứu khoa học, triển khai các dự án chăm sóc sức khỏe, phục hồi chức năng cho nạn nhân, hỗ trợ một số vùng đặc biệt khó khăn do bị ảnh hưởng nặng nề của chất độc da cam/dioxin. Hàng năm, Nhà nước chi hàng nghìn tỷ đồng để trợ cấp hàng tháng cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin,...

Ngày 10/01/2004, Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam chính thức ra mắt hoạt động. Hội là tổ chức duy nhất đại diện cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin, quan hệ với các tổ chức, cá nhân ở trong nước và nước ngoài, đấu tranh buộc Mỹ phải chịu trách nhiệm khắc phục hậu quả chiến tranh hóa học do họ gây ra. Hội có chức năng vận động các tầng lớp nhân dân, các tổ chức, cá nhân ở trong và ngoài nước chăm sóc, giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam/dioxin. Theo Quyết định số 68/2010/QĐ - TTg ngày 01/11/2010 của Thủ tướng Chính phủ, Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam là một hội có tính chất đặc thù, hoạt động trong phạm vi cả nước.

Tính đến hết tháng 12/2010, tổ chức hội đã được thành lập ở 58 tỉnh, thành phố, 404 huyện, quận, 3.635

xã, phường. Quỹ Nạn nhân chất độc da cam/dioxin đã được thành lập ở Trung ương và hàng chục địa phương. Hội đã vận động, quyên góp được gần 200 tỷ đồng để chăm sóc giúp đỡ nạn nhân, xây dựng nhiều nhà tình nghĩa, trợ cấp nhiều suất học bổng, tìm việc làm, khám, chữa bệnh, cấp vốn sản xuất, trợ cấp khó khăn,...

Ngày 30/01/2004, Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam và một số nguyên đơn gửi tới Tòa án sơ thẩm quận Brooklyn bang New York - Hoa Kỳ đơn kiện 37 công ty hóa chất Mỹ đã sản xuất và cung cấp hóa chất độc cho quân đội Mỹ sử dụng trong chiến tranh ở Việt Nam.

Qua hơn 5 năm (2004 - 2009), qua 3 cấp sơ thẩm, phúc thẩm và Tòa án tối cao liên bang Mỹ, vụ kiện mới chỉ dừng ở giai đoạn tiền xét xử. Quyết định phi lý, bất công, đảo ngược thực tế khách quan của tòa án Mỹ không thụ lý vụ kiện của các nạn nhân chất độc da cam Việt Nam đã làm dấy lên làn sóng bất bình cùng với đợt đấu tranh sôi nổi phản đối không chỉ ở Việt Nam mà còn diễn ra ở nhiều nước, kể cả Mỹ.

Tháng 5/2009, Tòa án Lương tâm nhân dân thế giới mở tại Paris - Cộng hòa Pháp ra phán quyết: Chính phủ Mỹ và các công ty hóa chất cung cấp chất độc da cam phải bồi thường toàn bộ cho các nạn nhân chất độc da cam/dioxin và gia đình họ, phải có trách nhiệm làm sạch môi trường, tẩy sạch chất độc da cam/dioxin khỏi

các vùng đất và nước bị nhiễm độc ở Việt Nam, đặc biệt tại các “điểm nóng” xung quanh các căn cứ quân sự cũ của quân đội Mỹ. Ủy ban Hòa bình thế giới lấy ngày 10/8 hàng năm là ngày “Ủng hộ nạn nhân chất độc da cam/dioxin”...

Vụ kiện của các nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam tại tòa án Mỹ đã giành được thắng lợi về mặt xã hội và nhân văn; vạch trần trước dư luận thế giới âm mưu che đậy tội ác của Mỹ trong việc tiến hành cuộc chiến tranh hóa học ở Việt Nam. Vụ kiện đã làm cho nhân dân trong nước và thế giới hiểu rõ hơn về thảm họa da cam/dioxin ở Việt Nam; thu hút sự quan tâm của dư luận trong nước, dư luận quốc tế và dư luận Mỹ, hình thành phong trào mang tính quốc tế đấu tranh chống chiến tranh hóa học, đòi Mỹ bồi thường thiệt hại cho nhân dân Việt Nam.

Vụ kiện vẫn chưa thể chấm dứt vì nhiều căn cứ: thời hiệu khởi kiện không bị triệt tiêu; tư cách pháp lý của nguyên đơn Việt Nam đã được tòa án Mỹ thừa nhận; lý do khởi kiện không bị bác bỏ,... Đây là những tiền lệ tư pháp giúp các nguyên đơn Việt Nam có thể tiếp tục đấu tranh pháp lý tại Mỹ để đòi công lý.

Chiến tranh đã lùi xa, nhưng thảm họa da cam vẫn còn nặng nề trên đất nước ta, gây tác hại nghiêm trọng cho môi trường sống, gây bệnh tật, đau khổ triền miên cho hàng triệu nạn nhân và gia đình nạn nhân chất độc da cam/dioxin.

Ngày 18/12/2009, Ban Bí thư Trung ương Đảng ra Thông báo, nhấn mạnh: “Việc giải quyết hậu quả chất độc hóa học do Mỹ tiến hành trong chiến tranh ở Việt Nam và công tác chăm sóc, giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam/dioxin là vấn đề vừa lâu dài, vừa quan trọng và cấp bách hiện nay. Vì vậy, các cấp ủy đảng, chính quyền cần tập trung lãnh đạo, chỉ đạo và có những biện pháp tiến hành cụ thể để giải quyết tốt nhiệm vụ này... ”.

Tiếp đó, ngày 06/01/2011, Ban Bí thư Trung ương Đảng có Thông báo về kỷ niệm 50 năm thảm họa da cam/dioxin ở Việt Nam, chỉ rõ: “Việc tổ chức kỷ niệm là dịp đánh giá một cách toàn diện, sâu sắc hơn về tính chất nguy hiểm, mức độ thiệt hại bởi cuộc chiến tranh hóa học do quân đội Mỹ gây ra đối với môi trường sống và sức khỏe con người; là dịp để tuyên truyền vận động các tầng lớp nhân dân, các tổ chức, cá nhân trong nước và nước ngoài tiếp tục ủng hộ, giúp đỡ nạn nhân chất độc da cam/dioxin cả vật chất và tinh thần, ủng hộ cuộc đấu tranh đòi công lý của nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam... ”.

Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam có vinh dự là thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Hội và các nạn nhân đã được Ủy ban Trung ương và Ủy ban các cấp của Mặt trận thường xuyên quan tâm động viên, chăm sóc. Nhân dịp này Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức phát động trong cả nước

Phong trào “HÀNH ĐỘNG VÌ NẠN NHÂN CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN Ở VIỆT NAM”. Đây là niềm cổ vũ lớn lao cho việc xây dựng tổ chức và các hoạt động của hội; là sự ủng hộ, giúp đỡ thiết thực cho các nạn nhân vượt lên đau khổ, khó khăn, hòa nhập cộng đồng, ra sức đấu tranh đòi công lý.

Hội Nạn nhân chất độc da cam/dioxin Việt Nam xin hứa sẽ phổ biến, nhân rộng các mô hình chăm sóc nạn nhân có hiệu quả, phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của địa phương và tâm lý, tình cảm của người Việt Nam; có nhiều hình thức tri ân những tấm lòng vàng vì nạn nhân chất độc da cam/dioxin; cổ vũ, khuyến khích các tấm gương vượt khó vươn lên của nạn nhân.

Phần thứ nhất

THẨM HỌA DA CAM/DIOXIN NỖI ĐAU KHÔNG CỦA RIÊNG AI

I. CHIẾN TRANH HÓA HỌC Ở VIỆT NAM

Từ xa xưa, khi xuất hiện chiến tranh, người ta đã sử dụng chất độc vào mục đích quân sự. Chất độc đó là các độc tố tự nhiên trong động vật, thực vật được tẩm vào các mũi tên và đầu gươm giáo.

Cùng với sự phát triển của khoa học và công nghệ, người ta đã điều chế được chất độc hóa học và sản xuất ra các loại vũ khí hóa học - vũ khí giết người hàng loạt ngày càng hiện đại.

Trong Chiến tranh Thế giới lần thứ nhất, ngày 22/4/1915, quân Đức đã sử dụng chất độc Clo làm nhiễm độc và làm chết hàng nghìn quân Anh, Pháp. Tháng 7/1917, quân Đức lại sử dụng chất Yperit trên chiến trường. Trong Chiến tranh Thế giới lần thứ hai, quân Nhật đã sử dụng chất độc Yperit tại Trung Quốc; quân Đức đã sử dụng chất Ziclon B đầu độc các tù nhân ở các trại tập trung; chất độc hóa học cũng được Anh sử dụng trong chiến tranh chống quân du kích Malaysia,...

Trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, quân

đội Mỹ không chỉ dùng các loại bom đạn gây thương vong mà còn sử dụng cả chất độc hóa học nhằm triệt hạ nguồn sinh sống của nhân dân, ngăn chặn bước tiến của các lực lượng vũ trang cách mạng. Đồng thời, biến Việt Nam thành phòng thí nghiệm khổng lồ để nghiên cứu, thử nghiệm các loại chất độc phục vụ mục đích quân sự. Trong thời gian 14 năm (từ 1961 đến 1975), ngoài số lượng vũ khí và đạn dược khổng lồ, quân đội Mỹ còn sử dụng đến hóa chất như là một vũ khí. Trước Việt Nam, hóa chất cũng được Mỹ và Anh sử dụng trong Chiến tranh Thế giới thứ II. Nhưng chưa bao giờ trong lịch sử chiến tranh, hóa chất được sử dụng lâu như ở Việt Nam.

Binh sĩ Mỹ, Hàn Quốc, Úc và Tân Tây Lan đã bị phơi nhiễm trong thời gian tham chiến ở Việt Nam và nay con cháu họ cũng đang đau đớn. Những người đã sống hoặc làm việc trong khu vực mà quân đội Mỹ tàng trữ, chôn lấp, sản xuất chất độc hóa học cũng như tiến hành thí nghiệm để phục vụ cho chiến tranh ở Việt Nam cũng bị ảnh hưởng.

Trong cuộc chiến tranh xâm lược của Mỹ tại Việt Nam. Chiến dịch sử dụng chất độc da cam/dioxin tại chiến trường Việt Nam đã được quân đội Mỹ chính thức phát động với mật danh: “*Chiến dịch bàn tay dài*” (Operation Ranch Hand) hay còn gọi là *Chiến dịch Ranch Hand*, nhằm ngăn chặn sức lớn mạnh không gì cản nổi của cách mạng Việt Nam, chính quyền Mỹ

đã quyết định phát động cuộc chiến tranh hóa học với Chiến dịch Ranch Hand trong phạm vi từ vĩ tuyến 17 trở vào từ năm 1961 đến năm 1971.

Thực tế cho thấy, cuộc chiến tranh hóa học do Mỹ tiến hành ở Việt Nam là cuộc chiến tranh có quy mô lớn nhất, dài ngày nhất, gây hậu quả thảm khốc nhất trong lịch sử loài người. Quân Mỹ và đồng minh đã sử dụng 16 loại chất diệt cây, cỏ các loại với khoảng 100.000 tấn chất độc hóa học, trong đó có 57.000 tấn chất độc da cam/dioxin, trên diện tích khoảng 3 triệu ha ở Việt Nam, có gần 5 triệu người Việt Nam sống trong 25.585 thôn, ấp chịu ảnh hưởng độc chất da cam/dioxin.

Tháng 5 năm 1961, Hội đồng An ninh quốc gia Hoa Kỳ đã phê duyệt đạo luật liên quan đến chất diệt cỏ, trong đó tuyên bố: "... Để ngăn chặn Cộng sản xâm lược Việt Nam, để giúp thiết lập ở đất nước này một xã hội ngày càng phồn vinh và dân chủ... quyết định sử dụng chất diệt cỏ...".

Đến tháng 7 năm 1961, các hóa chất và trang bị được liên tiếp chuyển tới cảng Sài Gòn. Ngày 4/12/1961, Tổng thống Kennedy đã chính thức phê duyệt Chương trình chất diệt cỏ, cho phép Bộ Quốc phòng Mỹ sử dụng chất độc da cam/dioxin vào cuộc chiến ở miền Nam Việt Nam.

Những hóa chất này đã được dùng trong những năm từ năm 1961 đến năm 1971 đã làm tổn thương sức

khỏe của người dân thường cũng như binh lính Việt Nam, lính Mĩ cũng như lính Úc, Hàn Quốc, Canada, New Zealand có mặt như quân đồng minh của Mĩ mà có tiếp xúc với chất này, cũng như con cháu họ.

Tháng 4 năm 2002, một cuộc Hội thảo khoa học tại Đại học Yale, quy tụ nhiều nhà khoa học môi trường hàng đầu trên thế giới, họ xem xét và đánh giá những bằng chứng nghiên cứu khoa học mới nhất, và đi đến kết luận rằng Mĩ đã tiến hành một “cuộc chiến tranh hóa học lớn nhất trong lịch sử nhân loại” ở Việt Nam. Do đó, chiến dịch dùng hóa chất trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam là một cuộc chiến tranh hóa học, bởi vì chất độc da cam/dioxin là hóa chất có khả năng gây tác hại đến con người và môi trường rất lớn.

II. CHẤT ĐỘC DA CAM/DIOXIN

2.1. Chất độc da cam/dioxin - Chất độc nhất trong các chất độc

Chất độc da cam/dioxin (thường gọi là chất độc da cam) là cụm từ chỉ các chất độc chứa dioxin. Quá trình sản xuất 2,4,5 - T (chiếm 50% thành phần da cam) sinh ra một tạp chất (sản phẩm phụ hay sản phẩm không mong muốn) là dioxin.

Dioxin là một từ chung đại diện cho một nhóm có nhiều hóa chất khác nhau, chủ yếu do con người tạo ra. Trong đó có hóa chất thuộc họ dioxin (2,3,7,8 - tetrachlorodibenzo - p - dioxin “viết tắt là TCDD”)

được coi là độc nhất và được xếp vào chất ung thư Nhóm 1 - nghĩa là “chất gây ung thư ở người”.

Dioxin là chất độc nhất trong các chất độc mà con người biết đến. Với liều lượng cỡ 1 picogram (ppt - phần ngàn tỉ gram) dioxin có thể gây bệnh ung thư, tai biến sinh sản ở người; vài chục nanogram (ng - phần tỉ gram) dioxin có thể lập tức gây chết người. Nhiều nhà khoa học cho rằng, chỉ cần 85 gram dioxin là có thể giết chết toàn bộ số dân 1 thành phố khoảng 8 triệu người.

“**Chất độc da cam/dioxin**” được quân đội Mỹ sử dụng trong chiến tranh xâm lược Việt Nam. Để lừa dư luận chúng dùng tên gọi của một loại “*thuốc diệt cỏ và làm rụng lá cây*” theo mật danh quân sự, chúng bỏ dioxin vào thùng phuy mà vỏ ngoài thùng phuy có gạch sọc màu vàng da cam và cũng là ký hiệu cho việc vận chuyển nên từ đó có tên gọi “*chất độc da cam*”.

Chất độc da cam/dioxin đã được bí mật nghiên cứu từ những năm 40 của thế kỷ XX, vào lúc Chiến tranh Thế giới thứ hai đang đi vào giai đoạn quyết liệt. Giáo sư Kraus, Trường khoa Sinh vật ở Đại học Chicago đã khám phá những loại hocmon có thể làm ngưng trệ sự tăng trưởng của cây cỏ. Ông đã tìm thấy chất 2,4D rất thích hợp trong việc tiêu diệt cây cỏ trong vòng 24 giờ đến 48 giờ. Ngay sau khi chiến tranh thế giới chấm dứt, hóa chất trên đã được đem vào áp dụng tại Hoa Kỳ trong việc khai hoang cỏ dại hai bên đường giao thông và đường xe lửa.

Vào những năm 1930 và 1940 của thế kỷ XX, các nhà khoa học đã tìm ra cách gắn các nguyên tử clo với các hydro cacbon trong dầu mỏ để tạo thành các loại hydro cacbon chứa clo. Những hóa chất mới này đã được sử dụng để tạo ra vô số các sản phẩm thuốc trừ sâu, dung môi, nhựa,... mà chúng ta sử dụng ngày nay.

Sau đó, từ khoảng 1950 các nhà nghiên cứu thuộc Bộ quốc phòng Hoa Kỳ đã thành công trong tiến trình diệt cỏ dại nhanh hơn bằng cách trộn lẫn hóa chất trên với 2,4,5T. Chất độc da cam/dioxin được xem là một trong những *độc chất nguy hiểm nhất* trong các hóa chất do con người tạo ra và biết đến.

- + Với liều lượng khoảng 1 picogram (ppt - phần ngàn tỉ gram), dioxin có thể gây *bệnh ung thư, tai biến sinh sản* ở người;

- + Vài chục nanogram (ng - phần tỉ gram), dioxin có thể lập tức gây *chết người* (0,1 mg/người nặng 50 kg);

- + Hàm lượng 0,0022 mg/ kg dioxin có thể làm cho *chuột chết*;

- + 85 gram dioxin có thể giết chết toàn bộ số dân 01 thành phố khoảng tám triệu người.

Chất độc da cam/dioxin còn có thể phát sinh ra từ sản xuất công nghiệp, chất thải công nghiệp: khi các khu công nghiệp phát triển, ngành sản xuất công nghiệp sẽ

phải sử dụng nhiều loại hóa chất khác nhau. Do đó, có nguy cơ phát sinh chất độc da cam/dioxin nếu như việc sử dụng hóa chất ở mức độ cao, trong khi công nghệ xử lý chất thải không đảm bảo quy trình công nghệ, nguy cơ này thường xuất hiện ở chất thải của hóa chất dùng trong các nhà máy cán thép, từ chất thải y tế... Để không phát sinh chất độc da cam/dioxin trong ngành sản xuất công nghiệp, đòi hỏi chất thải công nghiệp phải được quản lý và xử lý theo quy trình công nghệ nghiêm ngặt; đồng thời tăng cường công tác kiểm tra, giám sát của các cơ quan chức năng, không để tác động tiêu cực đến môi trường, sản xuất và đời sống xã hội.

Năm 1997, Cơ quan nghiên cứu Ung thư quốc tế (*International Agency for Research on Cancer*) cũng phân loại dioxin là một *độc chất gây ra ung thư* cho con người. Trong một báo cáo khoa học mật được đệ trình lên Quốc hội Mĩ, các nhà nghiên cứu Mĩ đã khẳng định rằng dioxin gây ra *nhiều ung thư* trong con người, kể cả ung thư máu và ung thư phổi, *chất độc da cam/dioxin là chất độc hại nhất trong các hóa chất*.

2.2. Mục đích sử dụng dioxin của quân đội Mĩ

Chương trình sử dụng chất độc da cam/dioxin ở Việt Nam được thực hiện 03 mục đích chính là:

- *Tấn công*: làm trụi lá cây ở những vùng quân giải phóng kiểm soát, bộc lộ các con đường giao thông để tiến hành các cuộc tập kích bằng máy bay và từ mặt đất.

- *Phá hoại mùa màng*: tại các vùng tranh chấp nhằm cắt nguồn cung cấp thực phẩm cho quân du kích và ngăn cản việc thành lập các khu quân sự của quân Giải phóng.

- *Phòng vệ*: làm trụi lá cây để tạo vành đai bảo vệ xung quanh các căn cứ quân sự, các con đường cung ứng và kho dự trữ của quân đội Mỹ và quân đồng minh.

Trong cuộc chiến tranh tại Việt Nam, quân đội Mỹ đã sử dụng nhiều loại hóa chất khác nhau, nhưng chủ yếu là các loại hóa chất diệt cỏ và làm rụng lá cây (còn gọi là chất khai quang):

- + *Chất da cam* (Agent Orange);
- + *Chất màu trắng* (Agent White);
- + *Chất màu xanh lam* (Agent Blue);
- + *Chất màu tím* (Agent Purple);
- + *Chất màu hồng* (Agent Pink);
- + *Chất màu xanh lá cây* (Agent Green);
- + *Chất CS, chất Malation*;

+ Ngoài ra, còn rất nhiều chất diệt cỏ khác được sử dụng với lượng nhỏ hơn như: Dinoksi, Trinoksi, Monuron, Diuron, Dalapon, Tander Tordon 50 - D, Tolybor chlorate, Creosole, Hyvar, Reglone, DMSO, DEL 21...

Các tên gọi như “chất độc da cam”, “chất độc hồng”, “chất độc lục”, “chất độc tía”, “chất độc xanh”...

là căn cứ trên những dải sơn của các thùng hóa chất sử dụng trong Chiến dịch Ranch Hand (mỗi thùng chứa 55 gallon). Trong đó, những thùng sơn màu da cam được xem là nguy hiểm nhất vì có chứa dioxin.

Ngày 10/8/1961, chiếc trực thăng mang ký hiệu H - 34 của Không lực Hoa Kỳ thực hiện chuyến bay đầu tiên rải chất diệt cỏ tại Việt Nam. Địa điểm hứng chịu thảm họa này đầu tiên ở Việt Nam là dọc theo quốc lộ 14 từ Kon Tum lên Đắk Tô. Bốn năm sau ngày 20/9/1965, Nhà Trắng mới chính thức thừa nhận việc sử dụng chất khai hoang ở Việt Nam thông qua Chiến dịch Ranch Hand (*tên Ranch Hand chỉ là một trong những mật danh mà quân đội Mỹ đã sử dụng trong Chiến tranh Việt Nam*).

Từ năm 1965 đến năm 1971, quy mô cuộc chiến tranh hóa học mở rộng, quân đội Mỹ còn dùng cả loại máy bay vận tải khổng lồ C123 có khoang chứa tới hơn 4,5 tấn hóa chất rải sâu vào căn cứ địa cách mạng và hậu phương của ta. Quân đội Mỹ đã tiến hành 19.905 phi vụ, phun rải chất độc hóa học xuống gần 26.000 thôn bản, với diện tích hơn 3,06 triệu ha, trong đó có 86% diện tích bị phun rải hơn 2 lần, 11% diện tích phun rải hơn 10 lần.

Trong thời gian đầu của chiến dịch khai quang, từ 1961 - 1964, ba hóa chất được sử dụng chính là chất màu Tím, chất màu Hồng và chất màu Xanh lá cây. Từ

1965, chất Da cam/dioxin đã trở thành chất được sử dụng chính, sau đó là chất Trắng và chất màu Xanh lam; đồng thời còn sử dụng thêm một số hóa chất khác như chất kích thích, chất diệt côn trùng,...

Đây là một loại chất diệt cỏ được quân đội Mỹ sử dụng ở các nước vùng nhiệt đới. Sau chuyến bay rải chất độc hóa học đầu tiên, hai tuần sau đó tiếp tục rải bằng máy bay C - 47. Ngày 08/ 10/1961 chúng rải ở Đồng Nai, Không lực Hoa Kỳ đã tiến hành các phi vụ rải chất diệt cỏ tiếp theo, nhưng để tránh trách nhiệm về việc dùng chất diệt cỏ trong chiến tranh, nên mặc dù chính máy bay của họ thực hiện các phi vụ rải, nhưng thân máy bay lại sơn cờ của chính quyền Sài Gòn cũ, và phi công thì được chỉ thị là phải mặc thường phục trong các chuyến bay rải chất diệt cỏ.

Từ năm 1961 đến năm 1971, tổng số vụ rải chất độc của Mỹ là 8.532 vụ. Có 10 vùng bị ảnh hưởng nặng nhất là: Phước Long (704 vụ), Thừa Thiên (606 vụ), Bình Định (558 vụ); Long Khánh (502 vụ), Tây Ninh (473 vụ), Quảng Nam (373 vụ), Biên Hòa (366 vụ), Bình Dương (357 vụ), Kon Tum (311 vụ). 10 vùng này chiếm tới 47% lượng chất độc mà quân Mỹ đã phun trên toàn miền Nam (*theo công bố của Viện Khoa học quốc gia và Cục Quân sự Mỹ*).

Những năm đầu, từ 1961 - 1964, việc rải chất diệt cỏ được tiến hành ở quy mô nhỏ, dọc các đường giao

thông (yểm hộ cho các phi vụ tập kích), quanh các căn cứ quân sự Mỹ, ngụy, và các nguồn cung cấp lương thực của “đối phương”. Phương tiện thường dùng là phương tiện mặt đất và máy bay trực thăng.

Từ năm 1965, và đặc biệt là giai đoạn 1967 - 1969, cuộc chiến tranh hóa học tăng mạnh về quy mô và cường độ. Số lượng các phi vụ rải tăng gần như gấp 15 lần, mục tiêu rải mở rộng thêm ra cả các vùng dân cư thưa thớt - những nơi nghi ngờ có quân giải phóng hoạt động, và các nương rẫy ở vùng tranh chấp. Phương tiện chính là máy bay có cánh cố định C.123.

Đô đốc Elmo Zumwalt từng là một sĩ quan hải quân cấp đại úy trong thời tham chiến tại Việt Nam. Ông có một đứa con trai qua đời năm 1988, mà ông tin rằng nguyên nhân là vì ông từng chịu ảnh hưởng chất độc da cam/dioxin trong thời chiến. Trong một tài liệu giải mật ông soạn thảo và đệ trình lên Quốc hội Mỹ vào năm 1988, ông có trích dẫn một phát biểu quan trọng của Tiến sĩ James R. Clary thuộc Cơ quan nghiên cứu vũ khí hóa học (*Chemical Weapons Branch*) trực thuộc Airforce Armament Development Laboratory (*Florida*) cho biết giới quân sự Mỹ *đã biết* hóa chất mà họ sử dụng trong chiến dịch khai hoang ở Việt Nam có nồng độ *độc hại cao hơn* nồng độ bình thường. Trước tiên, Chiến dịch Ranch Hand đã thử nghiệm dùng dioxin tại một số đồn điền cao su ở Việt Nam. Trong vòng một tuần lễ, các cây cao su trong vùng được thử nghiệm đã rụng hết

lá và tiếp sau đó ảnh hưởng của dioxin lan rộng qua các rừng cao su lân cận trong phạm vi đường kính khoảng ngàn thước.

Từ tháng 3/1965 đến tháng 6/1970, Mĩ đã rải ở miền Nam Việt Nam 20 triệu gallon, tương đương với 75,8 triệu lít chất độc loại này. Mục tiêu quân sự của việc rải các loại chất độc này là khai hoang các vùng rừng rậm để biến các vùng trên không còn là nơi thích hợp cho việc ẩn núp của quân đội Việt Nam. Dọc các con đường, kênh rạch, và đường sắt huyết mạch, quân đội Mĩ cũng dùng hóa chất khai quang cây cối, nhằm tạo ra những “*khu vực trắng*” rộng hàng trăm mét gây khó khăn cho hoạt động phục kích của quân du kích.

Trên chiến trường Lào, quân đội Mĩ cũng dùng chất diệt lá để xóa sổ những khu rừng đang che chở cho mạng lưới giao thông và đường mòn bí mật che cho quân giải phóng miền Nam Việt Nam. Ngoài ra, họ còn có ý định qua đó khiến đối phương dễ dàng lộ diện và bị tấn công từ trên không. Những khu vực nghi có các căn cứ của quân giải phóng đều bị Mĩ tập trung rải dày đặc loại hóa chất diệt lá. Nhưng có một điều mà từ các nhà khoa học đến người dân bình thường đều có thể hình dung ra, đó là khi hóa chất độc hại đã được rải xuống môi trường thì không chỉ có cây cối, mùa màng mà chính những thường dân không hề có bất cứ phương tiện bảo vệ nào cũng sẽ bị nhiễm độc.

Bên cạnh những cánh rừng, mục tiêu của Chiến dịch Ranch Hand còn là hủy diệt các cánh đồng lúa nhằm phá hoại nguồn lương thực của quân đội giải phóng Việt Nam. Quá trình mở rộng hoạt động phá hoại này tỷ lệ thuận với sự dính líu ngày càng sâu của Mĩ trong Chiến tranh Việt Nam. Cuối năm 1965, Chiến dịch Ranch Hand bắt đầu tiến hành rải chất diệt lá xuống hệ thống đường mòn Hồ Chí Minh. Khoảng một năm sau, hoạt động *phá hoại mùa màng ở Lào* cũng trở thành một phần nhiệm vụ của biệt đội Ranch Hand.

Chất độc da cam/dioxin đã được sử dụng với quy mô rộng rãi vào những năm 1967 và năm 1968. Trong năm 1966 và năm 1967, Washington thông qua quyết định cho phun thuốc diệt lá tại khu vực phi quân sự, nơi chia cắt giữa miền Bắc và miền Nam Việt Nam. Mức độ hoạt động của Chiến dịch Ranch Hand do đó tăng lên đều đặn và lên đến đỉnh cao vào năm 1967, thời điểm mà không quân Mĩ rải chất diệt lá trên phạm vi diện tích 1,7 triệu acre (tương đương 7.000 km²)

Ba chuyến bay cuối cùng của những chiếc C - 123 trong Chiến dịch Ranch Hand rải chất diệt lá và phá hoại mùa màng ở Việt Nam diễn ra vào ngày 7/1/1971, trên địa bàn tỉnh Ninh Thuận ngày nay. Đến ngày 31/10/1971, chiếc trực thăng chuyên đi rải chất diệt lá của Mĩ cũng tiến hành chuyến bay cuối cùng tại Việt Nam. Trước áp lực của dư luận, ngày 12/2/1971, Bộ Tư lệnh quân đội

Mĩ tại Việt Nam phải ra tuyên bố chính thức về việc ngừng chương trình rải chất diệt cỏ ở Việt Nam.

Từ năm 1961 đến 1971, Không quân Mỹ sử dụng các loại máy bay C - 47, T - 28, B - 26 và C - 123, đã rải xuống miền Nam Việt Nam khoảng 80 triệu lít chất diệt cỏ trong đó 61% là chất da cam có chứa ít nhất 366 kg dioxin là chất độc hại nhất. Trong số này có 64% là độc da cam, 27% là hóa chất màu trắng, 8,7% hóa chất màu xanh, và 0,6% hóa chất màu tím. Quân đội Hoa Kỳ đã sử dụng một hàm lượng cao hơn 20 lần so với liều lượng cho phép áp dụng tại Việt Nam.

III. HẬU QUẢ CỦA CHIẾN TRANH HÓA HỌC TẠI VIỆT NAM

3.1. Đối với môi trường

Khi được thải vào môi trường, chất độc da cam/dioxin có thể tồn tại trong đất, nước, không khí và thức ăn.

Một khi được thải vào không khí, chất độc da cam/dioxin có thể tồn tại trong không khí một thời gian dài và phát tán rộng rãi khắp nơi, nó thường bám vào các hạt lơ lửng, ví dụ tro bụi từ các lò đốt rác thải và do đó được bảo vệ khỏi quá trình phân hủy do tia nắng mặt trời. Cuối cùng, chúng cùng các hạt bụi lắng xuống mặt đất. Thời gian bán hủy của chất độc da cam/dioxin ở bề mặt đất với độ sâu 0,1cm là khoảng 9 đến 15 năm. Ở độ sâu trên 0,1cm kể từ bề mặt, thời gian bán hủy của độc da cam/dioxin có thể kéo dài 24 năm tới 100 năm.

Chất độc da cam/dioxin cũng có thể được thải trực tiếp vào môi trường nước từ các nguồn phát thải hoặc do xói mòn đất. Do tính chất của chất độc da cam/dioxin là kỵ nước và ưa chất béo, một khi được thải vào môi trường nước chúng thường tích tụ lại trong cơ thể sinh vật thủy sinh và với nồng độ ngày càng tăng lên trong chuỗi thức ăn từ sinh vật phù du, tới cá tôm, ngao, sò, ốc,... và tới con người, hoặc tích tụ trong lớp bùn đáy của sông, suối, ao, hồ và biển.

Ví dụ: Theo Trung tâm Sức khỏe (Center for Health, năm 1999) nồng độ chất độc da cam/dioxin trong cá cao gấp 100.000 lần nồng độ trong nước.

Đối với môi trường trên cạn, chất độc da cam/dioxin trong các hạt bụi bám vào cây cối hoa màu. Các động vật ăn cỏ như trâu, bò tích tụ dioxin với nồng độ cao hơn do tiêu thụ rau cỏ bị nhiễm dioxin. Trong cơ thể động vật, chất độc da cam/dioxin không được chuyển hóa và thải ra ngoài trong phân hay nước tiểu mà tích tụ lại trong các mô mỡ. Khi con người tiêu thụ thịt, mỡ, sữa và các sản phẩm từ thịt, sữa động vật thì sẽ bị phơi nhiễm chất độc da cam/dioxin. Thông thường, rễ cây không hấp thụ chất độc da cam/dioxin, trừ một số loài cây như bí ngô và cà rốt.

Ví dụ tiêu chuẩn của Đức là 5pg/g, của Anh, Columbia, Canada và Netherlands là 10 pg/g TEQ. Theo kết quả của Dự án Ban 10 - 80, ở Việt Nam có ít